

การบวช : บุญยิ่งใหญ่ของชาวพุทธ

☐ ดร.เสนาะ ผดุงนิต

ป.ธ. ๙, พธ.บ., M.A., พธ.ด.

อาจารย์พิเศษคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมการบวชในประเทศไทยและประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหลาย ต่างยอมรับว่าการบวชจัดเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตของตนเอง กล่าวโดยเฉพาะในประเทศไทย ชายไทยผู้มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ นิยมบวชเรียนเป็นพระภิกษุตามประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ผสมผสานกับคตินิยมความเชื่อแบบพื้นบ้านในบางท้องถิ่นว่าผู้ชายไทยมีอายุครบ ๒๐ ปี เมื่อมีเวลาเหมาะสมแล้วก็จะบวชเป็นพระภิกษุ เพราะผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้ว เป็นที่ยอมรับของสังคม

ความหมายของการบวช

การบวชในพระพุทธศาสนา เราสามารถอธิบายความหมายของการบวชได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ความหมายตามรูปศัพท์ หมายถึง การอธิบายศัพท์ที่เกี่ยวกับการบวชหรือลักษณะของผู้เป็นนักบวช มีคำที่ปรากฏเรียกนักบวชในพระพุทธศาสนาเท่าที่นิยมใช้อยู่ ๓ คำ คือ พระภิกษุหรือเรียกสั้น ๆ ว่า พระ สมณะ และบรรพชิต

๒. ความหมายในมุมมองของพระพุทธศาสนา หมายถึง การอธิบายในหลักการและวิธีการแห่งพระพุทธศาสนาที่ปรากฏและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีสาระที่ควรศึกษาดังต่อไปนี้

คำว่า **บวช** เป็นคำกริยา หมายถึง ถีอเพศเป็นภิกษุสามเณรหรือนักพรตอื่น ๆ^๑ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยนำคำว่า **การ** ซึ่งมีความหมายว่า **งาน**, **สิ่ง**หรือ**เรื่อง**ที่ทำ, นำประกอบกับ

^๑ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๑๐.

คำว่า **บวช** เป็นการบวชใช้เป็นคำนามจึงมีความหมายถึงวิธีการหรือรูปแบบที่เกี่ยวกับการบวช

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายความหมายของการบวชว่า คำว่า **บวช** นำมาใช้ในรูปของภาษาไทย มีรูปศัพท์มาจากภาษาบาลี **ปพฺพชฺชา** ประกอบด้วยศัพท์คือ **ป+วช** ป แปลว่า ทัว หรือสิ้นเชิง **วช** แปลว่า ไป หรือ เว้น คำว่า **ป+วช** จึงอธิบายความได้ว่า ไปโดยสิ้นเชิง หมายถึงไปจากความเป็นฆราวาส จากการครองเรือนไปสู่ความเป็นบรรพชิต คือ เป็นผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง โวหารที่สูงไปกว่านั้น ท่านเรียกว่าไปจากโลกโดยสิ้นเชิง ซึ่งหมายความว่า ละเลยจากวิสัยที่ชาวโลกเขามีกันเป็นกันโดยสิ้นเชิงนั่นเอง^๒

การบวชจึงเป็นการนำตนเองให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลายโดยสิ้นเชิง เมื่อกล่าวโดยรูปแบบของนักบวชในแต่ละศาสนา การใช้ชีวิตของนักบวชเหล่านั้น จะแตกต่างจากคนธรรมดาทั่วไปในวัตรปฏิบัติ กล่าวคือนักบวชจะทำหน้าที่ของตนคือศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาของตนและทำหน้าที่เป็นตัวแทนศาสนา เผยแผ่ศาสนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเป็นคนดี เพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของแต่ละศาสนาซึ่งมีอุดมการณ์ที่ต่างกัน

พระพุทธศาสนายกย่องการบวชว่าเป็นบุญยิ่งใหญ่ในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนสมบูรณ์ เริ่มแต่เป็นกัลยาณบุคลจนถึงเป็นพระอรหันต์บุคคล ซึ่งท่านเหล่านี้ เมื่อศึกษาพัฒนาตนจนมีความรู้ความเข้าใจธรรมะแล้ว ก็จะนำมาสั่งสอนประชาชนให้รู้แจ้งและปฏิบัติดีเพื่อให้สังคมและโลกมีสันติภาพตลอดไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) อธิบายความหมายของ คำว่า **บวช** ว่า คำว่า **บวช** แปลว่า การเว้นทัว คือ เว้นความชั่วทุกอย่าง (ออกมาจากคำว่า **ป+วช**) หมายถึง การถือเพศเป็นนักพรตทั่วไป, บวชพระคือบวชเป็นภิกษุเรียกว่า **อุปสมบท**, บวชเณรคือบวชเป็นสามเณร เรียกว่า **บวรพชา**^๓

^๒ พุทธทาสภิกขุ **คำสอนผู้บวช ภาค ๑**, (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๔. อ้างในพระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคตา). “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙)**, หน้า ๑๐.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๖.

เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการบวช

การบวชในพระพุทธศาสนา ถือเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ยิ่งใหญ่ของบุคคลซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันโดยอยู่บนฐานของกิเลสซึ่งได้แก่ โลภะ ความโลภ โทสะ ความขัดเคือง และ โมหะ ความลุ่มหลง เป็นบ่วงสำคัญที่ทำให้คนติดและลุ่มหลงจนเคยชินเป็นธรรมดาในชีวิตประจำวัน เช่น การเห็นอารมณ์ที่มากระทบทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ในส่วนที่เป็นอริยมรรค อารมณ์ที่น่าพอใจ ก็มีความสุข เพลิดเพลิน แต่ถ้าเป็นส่วนอนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ ก็จะคับแค้นใจไม่มีความสุข แต่ก็มีน้อยคนที่ต้องการจะพ้นไปจากอารมณ์เหล่านั้น แม้จะทุกข์เพราะอนิฏฐารมณ์ หรือสุขเพราะอริยมรรคก็ตาม เหตุผลเพราะยังมีความหวังว่าจะมีความสุขอีกสักวันหนึ่งตามกิเลสที่ยังห่อหุ้มใจตนเอง

ต่อมาเมื่อมีปัจจัยเกื้อหนุนให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่นการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญไม่เว้นแม้แต่การบวชซึ่งแต่ก่อนมุ่งเน้นการบวชเพื่อบรรลุนิพพานอย่างเดียว ก็กลับกลายเป็นมีเหตุในการบวชหลายประการในสังคมไทย ซึ่งอาจกล่าวสรุปไว้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ๕ อย่าง ดังนี้

๑. บวชหลบ บวชหลบการประกอบอาชีพการงานต่างๆ ในชีวิตการครองเรือน เรียกว่า **เป็นคน หนักไม่เอา เบาไม่สู้ ไม่รู้ไม่ศึกษา** เป็นคนหยาบโหยงอย่างที่คำโบราณเรียกว่า **เป็นคนเหยียบขี้ไก่ไม่ฝ่อ** ทำอะไรไม่จริงจัง ไม่เอาการเอางาน^๔ เกียจคร้านการงานไม่เพียรพยายามในการทำงาน โภคทรัพย์ใหม่ก็ไม่เกิด โภคทรัพย์ที่มีอยู่ก็เสื่อมสิ้นไป อ่างเลศต่างๆ เช่น อ้างว่า หนาวเกินไป ร้อนเกินไป เวลาเย็นเกินไป เวลาเช้าเกินไป หัวเกินไป และกระหายเกินไป แล้วไม่ทำงาน^๕

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น , ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๐๕.

^๕ ที. ปา. (บาลี) ๑๑/๒๕๓/๑๕๙; ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๓/๒๐๕.

๒. **บวชลี** บวชหลีกหนีหรือหลบหนีไป หมายถึง หลีกหนีหรือหลบหนีภัย เช่น ลี้ภัยการเมือง ลี้ภัยสงคราม^๖

๓. **บวชหนีสงสาร** บวชหนีการที่จะต้องมาเวียนว่ายตายเกิด หมายถึง การที่ต้องเวียนเกิดเวียนตายในสังสารวัฏ หรือวัฏสงสาร เป็นการบวชของผู้ที่ประสงค์จะไม่เกิดในมนุษยโลก ต้องการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบวช

๔. **บวชผลาญข้าวสุก** คือ การบวชเพื่อเลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ เนื่องจากผู้บวชไม่อาจดำรงชีวิตในการประกอบอาชีพได้ อาจเป็นเพราะเกียจคร้านการทำงานหรืออาจเป็นเพราะการบวชทำให้ชีวิตอยู่สบายโดยไม่ต้องทำงาน อาจเรียกว่า **บวชเพราะเห็นแก่กิน** ก็ได้

๕. **บวชสนุกตามเพื่อน** คือ การบวชแบบหลงมกมาย ไม่รู้เป้าหมายของการบวช ไม่สนใจศึกษาหลักพุทธธรรม เห็นเพื่อนบวชก็บวชตาม

บวชนั้นสำคัญอย่างไร

เราทราบแล้วว่า การบวชนั้นสำคัญเพราะเป็นการพัฒนาตนให้มีศักยภาพเพื่อตนเองและเพื่อสังคม กล่าวคือ ผู้เข้ามาบวชซึ่งเรียกว่าภิกษุตามศัพท์บัญญัติทางพระพุทธศาสนา ต้องทำหน้าที่ ๒ ประการคือ **หน้าที่ของตน** ซึ่งหมายถึงการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้เข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้องจนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน และ**หน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อสังคม** หมายถึง หน้าที่พึงปฏิบัติต่อสังคมเพื่อช่วยเหลือให้ประสบแต่สิ่งที่ดีงาม ๖ อย่าง คือ^๗

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว (ปาปา นิวาเรตติ) ให้ประชาชนเห็นภัยของความชั่วจนเขาเหล่านั้นไม่กล้าทำความชั่ว

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี (กลยาณ นิเวเสนติ) สั่งสอนแนะนำเชิญชวนให้ประชาชนเห็นคุณค่าของความดีมีใจน้อมไปในการทำความดี

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, หน้า ๑๐๑๗.

^๗ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๗๒/๑๖๖; ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖.

๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม (กลยาณน มนสา อนุกรมปณฺติ) มีจิตเมตตามุ่งความปรารถนาดีเป็นที่ตั้งเป็นเป้าหมายสำคัญในการอนุเคราะห์

๔. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง (อสุสุตฺ สฺวาเวนฺติ) ให้ได้ฟังธรรมะที่ตนยังไม่เคยฟังไม่เคยรู้มาก่อน

๕. อธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เกิดความแจ่มแจ้ง (สุตฺ ปรีโยทเพนฺติ) และเข้าใจยิ่งขึ้น ไม่มีความสงสัย

๖. บอกทางสวรรค์ให้ (สคฺคสฺส มคฺคํ อจฺกฺขณฺติ) บอกทางแห่งการทำความดี เพื่อเป็นอยู่อย่างมีความสุขในปัจจุบันชาติและเมื่อละชีวิตจากโลกนี้ไปแล้วก็สามารถไปสู่สุคติ

อานิสงส์ที่เกิดจากการบวช

อานิสงส์ หมายถึงประโยชน์ ความดี หรือบุญยิ่งใหญ่ของชาวพุทธที่เกิดจากการบวชซึ่งมีทั้งประโยชน์ที่เกิดกับผู้บวชสังฆมและพระพุทธานุชาสนามี ๙ ประการคือ

๑. **ละพยศ** แสดงอาการดื้อดึงหรือถือตัวไม่ยอมทำตาม^๘ เมื่อก่อนบวชอาจเป็นคนดื้อเอาแต่ใจตนเอง แสวงงอนใจน้อย ใครขัดใจไม่ได้ แต่บวชแล้วต้องเลิกละพฤติกรรมเช่นนี้

๒. **ลดมานะ** มานะ หมายถึง ความถือตัว^๙ กล่าวคือ เมื่อก่อนบวชอาจมีฐานะหรือมีฐานะและตำแหน่งสูงส่ง แต่เมื่อบวชแล้วต้องสละสิ่งเหล่านั้นเพราะเมื่อบวชแล้วจะมีเพศเดียวคือสมณศากยบุตร เป็นบุตรของพระพุทธเจ้าไม่มีชั้นวรรณะมีแต่ระบบเคารพตามลำดับพรพชาตามพระธรรมวินัย

๓. **ดับความร้อน** ความร้อนในที่นี้หมายถึงไฟคือกิเลสที่เปรียบเหมือนไฟเพราะเผาผลาญจิตใจให้เร่าร้อนและแผ่พลังงานไปกระวนกระวายไม่รู้จบสิ้น เรียกว่า อัคคิ มี ๓ ประเภท คือ^{๑๐}

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๗๕๗.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๗.

^{๑๐} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๐๕/๑๙๕; ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๘; ชุ.อิติ. (บาลี) ๒๕/๙๓/๓๑๑; ชุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๓/๔๖๖-๔๖๗. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๙.

๓.๑ **ราศัคคิไฟ**คือราคะ หมายถึง ความอยากได้ ติดใจ พอใจในสิ่งที่เป็นอภิวรรณณ์ที่ตนพบเห็น

๓.๒ **โทสัคคิไฟ**คือโทสะ หมายถึง ความขัดเคืองไม่พอใจ คิดทำลายหรือประทุษร้ายต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

๓.๓ **โมหัคคิไฟ**คือโมหะ หมายถึง ความลุ่มหลง ไม่รู้สภาวะของสรรพสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง

๔. ทอนความเมา ความเมาในความหมายนี้ ได้แก่ ความประมาท ความขาดสติ ความเพลินเลอ ความเพอเรือ ความเพลิน ความผิดเพี้ยน ความปล่อยปละละเลย และความชะล่าใจ^{๑๑}

ปมาทะหรือความประมาท หมายถึงการมีชีวิตที่ไม่มีสติ ไม่สำรวมระวังพฤติกรรมของตน คิดอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ไม่รู้ว่าผลที่เกิดจากการกระทำจะเป็นอย่างไร เพราะมีโมหะคือความลุ่มหลงเป็นแรงกระตุ้นให้ทำ คิดตามที่ใจต้องการ ผู้มีเมาจึงกลายเป็นคนไม่มีคุณค่าทางสังคม ดังที่ท่านกล่าวว่า **เมาเพศหมดราคา เมาสุราหมดตัว เมาเพื่อนชั่วหมดดี เมาชีวิตหมดทุกอย่าง**

๕. ช่วยประเทศชาติ หมายถึง มีส่วนช่วยประเทศชาติในการพัฒนาประชากรของชาติให้อยู่ดีมีสุขทางกายและใจบนพื้นฐานแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่ผู้บวชเข้ามาเป็นพระภิกษุพึงปฏิบัติต่อสังคมในประเทศชาติดังนี้^{๑๒}

๕.๑ **เป็นที่พึ่งบวร** พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย จึงเป็นที่เคารพนับถือของชาวพุทธอย่างสูงสุดต่อการเชื่อถือเชื่อฟังและปฏิบัติตามของชาวพุทธ

๕.๒ **สอนธรรม** ท่านเป็นผู้ศึกษาพุทธธรรมจนเข้าใจแตกฉานแล้วนำมาสั่งสอนประชาชนเพื่อให้รู้ยิ่งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้เห็นตามสภาพแห่งปัญญาของตน

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, หน้า ๒๐๐.

^{๑๒} คุณ โทชน์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๕. อ้างใน พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคา), “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา **เถรวาท : ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง**”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๓.

๕.๓ **นำปฏิบัติ** นอกจากท่านจะสอนผู้อื่นแล้ว โดยสมณวัตรของท่านเป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นถือปฏิบัติตามอีกด้วย

๕.๔ **พัฒนา** เป็นผู้นำการพัฒนา ฝึกอบรมให้เกิดให้มีขึ้นถึงสิ่งที่เป็นความดี ๔ ประการคือ^{๑๓}

๑) กายภาวนา พัฒนากายเพื่อให้เจริญอกงามในกุศลธรรมและให้อกุศลธรรมเสื่อมสิ้นไป รวมทั้งพัฒนาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและบุคคลให้เป็นไปด้วยดี

๒) สीलภาวนา พัฒนาศีล ฝึกอบรมบุคคลให้รู้จักตั้งมั่นอยู่ในระเบียบวินัยกฎระเบียบของสังคม ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

๓) จิตตภาวนา พัฒนาจิต ฝึกอบรมจิตให้เข้มแข็งสมบูรณ์ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ความเพียร ความอดทน มีสมาธิ เป็นต้น จนสามารถบรรลุธรรมชั้นสูงได้

๔) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา ฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงรู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะของมัน สามารถทำจิตให้มีความสุขในชีวิตแบบผู้ครองเรือนจนถึงทำจิตให้เป็นอิสระจากกิเลสอาสวะทั้งหลายและพันทุกข์ทั้งปวง แก้ไขปัญหาทั้งปวงด้วยปัญญา

๖. เป็นทายาทกับพุทธศาสนา หมายถึง มีความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาใน ๒ ลักษณะ คือ

๖.๑ **ทายาทโดยการบวช** ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงบริจาคทรัพย์บำรุงพระพุทธศาสนามากมายเรียกว่าทรงบำเพ็ญมหาทานต่างๆ เช่น ทรงสร้างวัดอโศการาม ถวายนิยภัตแด่พระภิกษุสงฆ์ ๖๐,๐๐๐ รูป สร้างวิหารและเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ แห่งทั่วชมพูทวีป โดยที่ทรงบำเพ็ญทานมากเช่นนี้ จึงทรงถามพระภิกษุสงฆ์ว่ามีใครบริจาคทานมากเช่นนี้และได้ชื่อว่าเป็นศาสนทายาทหรือยัง พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระตอบแทนในนามพระภิกษุสงฆ์ว่า ในสมัยพุทธกาลนี้ ยัง

^{๑๓} ส. สฬา. (บาลี) ๑๘/๑๒๗/๑๐๔-๑๐๗; ส. สฬา. (ไทย) ๑๘/๑๒๗/๑๕๒-๑๕๕; อง. ปญจก. (บาลี) ๒๒/๗๙/๙๗-๙๙; อง. ปญจก. (บาลี) ๒๒/๗๙/๑๔๔-๑๔๖; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๕๑. (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐-๗๑.

ไม่มีผู้บำเพ็ญทานได้ยิ่งใหญ่เทียบเท่าพระองค์ แต่พระองค์ก็ยังไม่ถือว่าเป็นทายาทของพระพุทธศาสนา ผู้ให้บุตรบวชในพระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนทายาทแท้จริง ต่อจากนั้น พระองค์จึงทรงให้พระราชโอรสคือ มหินทกุมาร และพระราชธิดา คือ พระนางสังฆมิตตาออกบวชในพระพุทธศาสนา^{๑๔}

ผู้ที่ยอมให้บุตรบวชหรือตนเองเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในลักษณะเช่นนี้จึงถือได้ว่าเป็นศาสนทายาทกับพระพุทธศาสนาโดยการบวชเพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้ยาวนานยิ่ง ๆ ขึ้นไปถือเป็นประเพณีของชาวพุทธในเมืองไทยที่นิยมปฏิบัติสืบกันมา

๖.๒ ทายาทโดยธรรม มีปรากฏในธัมมทายาทสูตร^{๑๕} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ กล่าวไว้ว่า

พระสูตรนี้มี ๒ ตอน กล่าวคือ ตอนต้น พระผู้มีพระภาคทรงสอนให้ภิกษุทั้งหลายเป็นธรรมทายาท ไม่ให้เป็นอามิสทายาทของพระองค์ ทรงให้เหตุผลว่า ถ้าภิกษุทั้งหลายเป็นอามิสทายาท จะถูกวิญญูชนติเตียน แต่ถ้าภิกษุทั้งหลายเป็นธรรมทายาท วิญญูชนจะยกย่องสรรเสริญ ทรงอุปมาให้ฟังว่า ถ้าพระองค์เสวยพระกระยาหารเสร็จแล้ว ทรงมีความสุขตามที่ทรงประสงค์แล้ว พระกระยาหารของพระองค์ยังเหลืออยู่ พอดี มีภิกษุ ๒ รูปมาเฝ้า และกำลังหิวจัด พระองค์ตรัสอนุญาตให้ภิกษุทั้งสองฉันพระกระยาหารนั้นได้ถ้าต้องการ แต่ถ้าไม่ต้องการ พระองค์จะทรงทิ้ง ภิกษุรูปหนึ่งไม่ยอมฉัน เพราะคิดถึงพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคที่ทรงให้ภิกษุเป็นธรรมทายาท ไม่ให้เป็นอามิสทายาท จึงยอมหิวไปตลอดคืน แต่อีกรูปหนึ่งฉัน เพราะต้องการบรรเทาความหิว ทรงสรุปว่า พระองค์ทรงสรรเสริญภิกษุผู้ไม่ยอมฉัน ทั้ง ๆ ที่หิวจัด เพราะต้องการกระทำเช่นนั้นจะเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มักน้อย สันโดษ ชัดเกลา เลี้ยงง่าย และเป็นผู้มีความเพียร

ตอนที่ ๒ ท่านพระสารีบุตรแนะนำให้ภิกษุทั้งหลายเป็นธรรมทายาทโดยดำเนินตามพระปฏิบัติของพระผู้มีพระภาค คือ ขณะประทับอยู่อย่างสงบ ให้ภิกษุทั้งหลายสนใจศึกษาความสงบ

^{๑๔} วิ. อ. ๑/๔๑/๒๕๓๔. (โย ทิ โกจิ มหาราช อทุโธ วา ทลิตุเท วา อตตโน โอรสํ ปุตตํ ปพพาเซติ, อยํ วุจจติ มหาราช ทายาทो สาสนสฺสาติ).

^{๑๕} ม. มุ (บาลี) ๑๒/๒๙-๓๓/๑๗-๒๑; ม. มุ (ไทย) ๑๒/๒๙-๓๓/๒๗-๓๓ [๑๗]-[๒๐].

(คือ ความสงัดทางกาย วาจา และใจ) ท่านให้เหตุผลว่า ไม่ว่าภิกษุผู้เป็นพระเถระ พระมัชฌิมะ หรือพระนวกะ ถ้าไม่สนใจศึกษาความสงัด จะถูกตำหนิตีเดียใน ๓ สถานคือ

๑. พระศาสดาประทับอยู่อย่างสงัด แต่พวกเขาไม่ใส่ใจความสงัด
๒. พวกเขาไม่ละธรรมที่พระศาสดาตรัสให้ละ
๓. พวกเขาเป็นผู้มักมาก ย่อหย่อน มากไปด้วยนิเวศธรรม ทอดธุระในการศึกษาวิเวกธรรม (ความสงัด)

ในทางตรงกันข้าม ถ้าภิกษุไม่ว่าระดับไหนใน ๓ ระดับดังกล่าวข้างต้น สนใจศึกษาความสงัด ก็จะได้รับคามยกย่องสรรเสริญใน ๓ สถาน ซึ่งมีนัยตรงกันข้าม

ในตอนท้าย ท่านแนะนำให้ปฏิบัติตามทางสายกลาง ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ เพื่อละอุปกิเลส ๑๖ ประการโดย จัดเป็นคู่ ๆ เช่น เมื่อละโกธะ (ความโกรธ) และอุปนาหะ (ความผูกโกรธ) ได้ จะทำให้เกิดจักขุเกิดญาณ เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

สรุปว่า ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาย่อมได้ชื่อว่า เป็นทายาทกับพระพุทธศาสนาไม่ว่าโดยการบวชหรือโดยธรรม แต่ไม่ว่าจะเป็นแบบไหนย่อมได้บุญกุศลทั้งแก่ตนเอง ผู้เกี่ยวข้อง และพระพุทธศาสนาอย่างแน่นอน

๗. ทดแทนคุณบิดามารดา การทดแทนในที่นี้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพ่อแม่จากที่ไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล ถวายทาน เจริญภาวนา เมื่อลูกชายตนเองบวชก็ได้มีโอกาสทำกิจกรรมเช่นนี้ ช่วยทำให้มีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเป็นสัมมาทิฐิ จึงนับว่า พระลูกชายได้ยื่นชานใจวีรให้พ่อแม่เกาะขึ้นสวรรค์หรือที่เรียกว่าบวชเพื่อให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลือง

เสฐียรพงษ์ วรรณปก อธิบายถึงการบวชทดแทนคุณบิดามารดาว่า ถ้า (สมมติ) พระลูกชายสอนพ่อแม่ให้บรรลุมรรคผล ก็นับว่าพระลูกชายได้ทดแทนคุณของพ่อแม่ได้หมดสิ้น ดังกรณีพระสารีบุตรเถระเป็นตัวอย่าง มารดาของพระสารีบุตรเป็นมิจฉาทิฐิต่อด้านพระพุทธศาสนา เพราะลูกชาย (คือพระสารีบุตร) หนีไปบวช บวชแล้วก็ยังมาชวนน้องชายและหลานชายไปบวชอีก นางสารีจึงตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนาประทุษร้ายขัดแย้งกับคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกทาง เพราะความแค้นส่วนตัว

ต่อมาเมื่อวันที่พระสารีบุตรจะนิพพาน ท่านกลับมายังบ้านเกิดของท่าน แม่เห็นว่าพระลูกชายกลับมาบ้าน และแจ้งความจำนงจะขออยู่ในห้องที่ท่านเกิดจึงมีจิตใจอ่อนโยนขึ้นนึกว่าพระลูกชายคงจะกลับมาอยู่บ้านตามเดิม จึงตั้งใจฟังคำพูดของลูกชายทุกเรื่องที่ท่านพูด จนในที่สุดได้บรรลุโสดาปัตติผล

พระสารีบุตรเมื่อได้โปรดมารดาเป็นสัมมาทิฏฐิแล้ว นับว่าได้ตอบแทนบุญคุณของมารดาบังเกิดเกล้าได้หมดสิ้นแล้ว ก็นิพพาน ณ ห้องของท่านเอง^{๑๖}

พระพุทธองค์ทรงแสดงการตอบแทนคุณแก่มารดาและบิดาไว้ว่า^{๑๗}

“การตอบแทนแก่ท่านทั้งสองเราไม่กล่าวว่าเป็นการทำได้โดยง่ายท่านทั้งสองคือใคร คือมารดาและบิดา ถึงบุตรจะมีอายุ ๑๐๐ ปี มีชีวิตอยู่ ๑๐๐ ปี ประคับประคองมารดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง ประคับประคองบิดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง ปฏิบัติท่านทั้งสองนั้นด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำ และการบิบนวด^{๑๘} และแม่ท่านทั้งสองนั้นจะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะลงบนบ่าทั้งสองเขานั้นแล การกระทำอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่าอันบุตรได้ทำ หรือทำตอบแทนแก่มารดาและบิดาเลย ถึงบุตรจะสถาปนามารดาและบิดาไว้ในราชสมบัติซึ่งเป็นเจ้าเหนือหัวแห่งแผ่นดินใหญ่ที่มีรัตนะ ๗ ประการมากมายนี้ การกระทำอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่าอันบุตรได้ทำ หรือทำตอบแทนแก่มารดาและบิดาเลย ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะมารดาและบิดามีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย

ส่วนบุตรคนใดให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีศรัทธา สมาทาน ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) ให้มารดาและบิดาผู้ทุศีล สมาทาน ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน สิลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) ให้มารดาและบิดาผู้ตระหนี่ สมาทานตั้งมั่น ดำรงอยู่ในจาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ) ให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีปัญญา สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

^{๑๖} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “มีศัพทมีแสง”, **ข่าวสด** (๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒) : ๓๑.

^{๑๗} อัง. ทุก. (บาลี) ๒๐/๓๔/๖๑; อัง. ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๔/๗๗-๗๘.

^{๑๘} **การบิบนวด** หมายถึงการดึงไปและดึงมาซึ่งมือและเท้าเป็นต้น (อัง. ทุก. อ. ๒/๓๔/๓๒).

ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล การกระทำอย่างนั้นชื่อว่าอัมฤตได้ทำและทำตอบแทนแก่มารดา และบิดา”

สรุปว่า ผู้บวชที่ได้ชื่อว่าทดแทนคุณบิดามารดานั้น ต้องทำให้ท่านยึดถือพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งตั้งมั่นในศีลธรรมอันดีงามปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีงามจึงกล่าวได้ว่าเป็นบุญทั้งแก่ผู้บวช และบิดามารดา

๔. เป็นคนสุก คำว่า *คนสุก* หมายถึงคำที่ใช้เรียกชายที่บวชเป็นพระภิกษุและสึกแล้วว่า *คนสุก*^{๑๙} เมื่อก่อนโดยองค์ธรรมหมายถึงผู้ปฏิบัติตนให้บรรลุถึงประโยชน์ ๓ ระดับ คือ

๔.๑ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์^{๒๐} ประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้, หลักธรรมที่อำนวยความสะดวกขั้นต้นแก่กุลบุตรผู้ปฏิบัติมี ๔ อย่างคือ

๑) อุฏฐานสัมปทา *ขยันหา* คือ ขยันประกอบอาชีพสุจริต ไม่เกียจคร้าน มีความขำนาญ มีปัญญาพิจารณาหาอุบายตรวจตราทำงานจนเป็นผลสำเร็จด้วยดี

๒) อารักขสัมปทา *รักษาศีล* คือ ปัญญาวิธีวิคัมครองทรัพย์และกิจการงานที่หามาได้ด้วยความชอบธรรมมิให้พินาศหรือเสื่อมสูญด้วยภัยพิบัติต่าง ๆ

๓) กัลยาณมิตรตตา *มีกัลยาณมิตร* คือ รู้จักเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน เลือกเสวนากับผู้มีศีล ศรัทธา จาคะ และปัญญา และถือปฏิบัติตามท่านเป็นแบบอย่าง

๔) สมชีวิตา *เลี้ยงชีวิตพอเหมาะ* คือ รู้ทางเจริญและทางเสื่อมโภคทรัพย์ กำหนดรายได้รายจ่ายให้พอเหมาะกับความจำเป็นอยู่ไม่ให้ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองเกินไปให้มีรายเหลือเพื่อเก็บไว้ใช้คราวจำเป็น มีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ มีเงินเก็บออมไว้ เว้นจากทางความเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ๔ อย่าง คือ ไม่เป็นนักเลงหญิง ไม่เป็นนักเลงสุรา ไม่เป็นนักเลงการพนัน และคบคนชั่วเป็นเพื่อน

^{๑๙} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, หน้า ๑,๒๐๐.

^{๒๐} อัง. อรรถก. (บาลี) ๒๓/๕๕/๒๓๗-๒๓๘; อัง. อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๕/๓๔๕-๓๔๗; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพฯ : บริษัทเอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๖.

๘.๒ **สัมปรายิกัตถประโยชน์**^{๒๑} ประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพหน้า, ธรรมเป็นเหตุให้สมประโยชน์หรืออำนวยการประโยชน์ชั้นสูงขึ้นไปแก่กุลบุตรผู้ปฏิบัติมี ๔ อย่าง คือ

๑) สัทธาสัมปทา **มีศรัทธา** เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตอย่างมั่นคง เชื่อมั่นในพระพุทธคุณว่าพระองค์เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะเสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารทิพิกผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์

๒) สิลสัมปทา **รักษาศีล** คือ รักษาศีล ๕ ซึ่งถือว่าเป็นมนุษยธรรมเพื่อให้ตนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เมื่อละจากโลกนี้แล้วก็จะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

๓) จาคสัมปทา **เสียสละเป็นอาจิณ** ไม่มีความตระหนี่ ยินดีในการเสียสละ ชอบบริจาคทาน

๔) ปัญญาสัมปทา **สมบูรณ์สิ้นด้วยปัญญา** มีปัญญาที่พิจารณาเห็นความเกิดและความดับอันเป็นอริยะ ทำลายกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

๘.๓ **ปรมัตถประโยชน์** ประโยชน์ที่ก้าวพ้นประโยชน์ทั้ง ๒ ดังกล่าวมาแล้ว ไม่ต้องกลับมาเวียนว้ายตายเกิดอีก ดับกิเลสและกองทุกข์โดยสิ้นเชิงได้แก่พระนิพพาน

สรุปว่า ผู้เข้ามาบวชจะได้ชื่อว่าเป็นคนสุกนั้่นอยู่ที่ว่ามีศักยภาพประพุดิธรรมได้ระดับไหน ก็จะเรียกว่าเป็นคนสุกในระดับนั้น

๙. **ดับทุกข์** จุดหมายสูงสุดของการบวชคือการดับทุกข์ ถือเป็นเป้าหมายหลักที่ผู้บวชต้องปฏิบัติเพื่อดำเนินไปให้ถึง เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าโลกนี้มีแต่ทุกข์ไม่มีสุขดังที่เราทั้งหลายเข้าใจ ดังที่ชิวราภิกษุณีกล่าวกับมารผู้เข้ามาถามว่า **ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้นดำรงอยู่และแปรผันไป นอกจากทุกข์ไม่มีสิ่งอื่นเกิดและไม่มีอะไรดับ**^{๒๒} ส่วนที่เรามองเห็นว่าสุขเป็นเพียงบัญญัติที่เราสมมติขึ้นจากสิ่งที่เป็นทุกข์คิดปรุงแต่งไปตามเจตสิกกรรมฝ่ายอกุศลที่เกิดในใจตนเรียกว่า **สามิสสุข** สุข

^{๒๑} อัง. อฎฐก. (บาลี) ๒๓/๕๕/๒๓๙-๒๔๐; อัง. อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๕/๓๔๗-๓๔๘; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๑. (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

^{๒๒} ส. ส. (บาลี) ๑๕/๑๗๑/๑๖๒-๑๖๓; ส. ส. (ไทย) ๑๕/๑๗๑/๒๒๗-๒๒๘.

อิงอามิส สุขอาศัยเหยื่อเป็นสิ่งกระตุ้น หมายถึงความสุขที่เกิดจากกามคุณ ๕ แต่เมื่อผู้บวชดับทุกข์ ชั่วนี้ได้แล้วก็จะก้าวไปสู่ความสุขขั้นสูงเรียกว่า **นิรามิสสุข** สุขไม่อิงอามิส ไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ เป็นความสุขเพราะใจสงบเป็นอิสระจากกิเลสเพราะได้รู้ไตรลักษณ์ตามเป็นจริง^{๒๓} และถือเป็นความสุขที่ผู้บวชต้องการจะไปให้ถึง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบวชที่ว่า **เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ**

สถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม การเมืองและสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็วมาก ไม่เว้นแม้แต่การบวชเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ดูจะแผ่วเบาลงไป กลายเป็นบวชเพื่อรักษาประเพณี สงบใจชั่วคราวศึกษาเล่าเรียน แต่จะบวชเพื่อจุดหมายใดก็ตาม ผู้บวชย่อมได้รับประโยชน์แน่นอน เพราะอย่างน้อยก็เป็นความตั้งใจของผู้บวชที่ต้องการความสุขใจจากการศึกษาและปฏิบัติธรรมในขอบเขตของสมณเพศที่ต้องปล่อยวางความทุกข์ในฆราวาสวิสัยชั่วระยะเวลาหนึ่ง ดังคำกล่าวที่ว่า

ทุกข์จะมีเพราะเรายึด

ทุกข์จะยึดเพราะเราอยาก

ทุกข์จะมากเพราะเราพลอย

ทุกข์จะน้อยเพราะเราหยุด

ทุกข์จะหลุดเพราะเราปล่อย

ทุกข์จะถอยเพราะเราวาง

จึงกล่าวได้ว่า การบวชเป็นการปล่อยวางความทุกข์ใจในระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้น ผู้บวชย่อมได้อานิสงส์อย่างยิ่งใหญ่ดังกล่าวนั้นแล้ว

^{๒๓} อัง. ทุก. (บาลี) ๒๐/๖๙/๗๗; อัง. ทุก. (ไทย) ๒๐/๖๙/๑๐๓. (สุขที่อิงอามิส หมายถึงสุขอาศัยเหยื่อล่อ เป็นสุขที่ทำให้ใจเศร้าหมอง ทำให้สัตว์อยู่ในวงจร แห่งวัฏฏะ, **สุขที่ไม่อิงอามิส** หมายถึงสุขที่ไม่ต้องอาศัยเหยื่อล่อ เป็นสิ่งที่ไม่ทำให้ใจเศร้าหมองพ้นวงจรแห่งวัฏฏะ [อัง. ทุก. อ. ๒/๖๙/๖๑]).

สรุป

การบวชมีอานิสงส์ยิ่งใหญ่ จึงถือเป็นบุญยิ่งใหญ่ของชาวพุทธที่นิยมประพฤติปฏิบัติสืบต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยแบ่งเป็นบุญที่จะได้รับ ๓ ประการคือ

๑. บุญเกิดแก่ผู้บวช หมายถึงความดีที่เกิดเมื่อบวชเข้ามาได้แก่ความเป็นผู้มีจิตใจเยือกเย็น สุขุม รู้จักยังคิด มีสติปัญญา พัฒนาตนให้พ้นจากอกุศลธรรมทั้งหลาย โดยสามารถพัฒนาให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของการบวชได้ หากไม่อาจปฏิบัติได้เช่นนี้ เมื่อลาสิกขามากก็ได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างดี

๒. บุญเกิดแก่ผู้เกี่ยวข้อง หมายถึงความดีที่เกิดแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น เพื่อทดแทนคุณบิดามารดา ผู้มีอุปการคุณและญาติมิตรทั้งหลาย โดยที่ผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้มีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนในการบวช กิจกรรมเช่นนี้ ถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งที่สำคัญเรียกว่า เวียยาวัจฉมัย ทำบุญด้วยการชวนชวรายรับใช้ส่งเสริมและปัตตานุโมทนา มัย ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ในส่วนของผู้บวชเอง ก็แบ่งปันความดีที่เกิดจากการบวชอันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ในเพศของพระและแม่ส่วนแห่งความดีที่เรียกว่า ปัตติทานมัย ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้น^{๒๔} และเมื่อผู้เกี่ยวข้องเสียชีวิตแล้ว พระภิกษุสงฆ์และพระภิกษุที่เรามีส่วนร่วมในการบวชก็ยังถือเป็นเนื่อนาบุญของโลกที่จะไปทำบุญถวายทานและอุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่านเหล่านั้น ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในการบวชจึงได้บุญทั้งขณะมีชีวิตอยู่และหลังจากเสียชีวิตแล้ว

๓. บุญเกิดแก่สถาบัน หมายถึง ความดีหรือผลประโยชน์ที่เกิดแก่องค์กร หน่วยงาน หรือมิติทางสังคมของชนในชาติ เช่น ช่วยพัฒนาประเทศชาติและหรือบุคลากรของประเทศชาติ ให้เป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นผลดีต่อการสร้างชาติให้มีความสุขสงบ เป็นผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ด้วยการเข้ามาบวชเรียนเป็นแบบอย่างให้อนุชนรุ่นหลัง ถือเป็นแนวปฏิบัติ ช่วยอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติเป็นที่พึงพอใจ เป็นแบบอย่างแห่งสัมมา

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, หน้า ๙๓-๙๔.

ปฏิบัติของชาวพุทธรวมทั้งได้ชื่อว่าแสดงออกถึงความเป็นชาวพุทธที่แท้จริง พระพุทธเจ้าตรัสว่า การเข้ามาบวชเป็นพระสงฆ์ถือว่าเป็นเนื่อทานบุญอันยิ่งใหญ่ของโลก^{๒๕} ดังนั้น ผู้เข้ามาบวชจึงกล่าวได้ว่าเป็นผู้สร้างสมเนื่อทานบุญของโลกที่ยิ่งใหญ่ไม่มีทานบุญอื่นที่ยิ่งใหญ่และสำคัญกว่า

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ การบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงยังคงได้รับการยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาและจะถือปฏิบัติต่อไปอีกอย่างมั่นคง เนื่องจากเป็นวิธีการสร้างความคิดที่สำคัญยิ่งแก่ผู้บวชซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด รวมถึงเผยแพร่หลักคำสอนไปยังสังคมและสถาบันทางสังคมทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างดี ส่งผลให้เกิดความสงบและความสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งการทำงานโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ

^{๒๕} ส. ส. (บาลี) ๑๕/๒๔๙/๒๖๔ (อนุตตร ปุณณกเขตต์ โลกสุสาดิ.); ส. ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๙/๓๖๒.

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐. เล่มที่ ๑๑, ๑๒, ๑๕, ๑๖, ๑๘, ๒๐, ๒๒, ๒๓, ๒๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๑๑, ๑๒, ๑๕, ๑๖, ๑๘, ๒๐, ๒๒, ๒๓, ๒๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- **วินยปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** สมณุตปาสาทิกาย นาม วินยปิฎกจกเถย ปาราชิก วณณนา ปจโม ไทยฎฐม มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปกาสิตา อนุสรณีย์ พุทธวสุเส ๒๕๓๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๖.
- พระใบฎีกาอินถนอม มหาวีโร (ศรีหาคา), **“การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง”**,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **“มีศัพท์มีแสง”**, **หนังสือพิมพ์ข่าวสด**. ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒, หน้า ๓๑.